

Yahudi Kültürü Avrupa Günü 4 Eylül'de çeşitli sanatsal etkinliklerle yaşanacak

Galata'da yürekler Yahudi nağmeleriyle coşacak

4 Eylül Yahudi Kültürü Avrupa Günü'nde bu yılın ana teması olan Mutfak Kültürü'nden eşsiz örnekler sunulurken, ruhun gıdası da ihmal edilmiyor. İlahiden klasik müzik tınlarına, klezmerden kantikalara, Yahudi ezgiler kulaklarda unutulmaz tatlar bırakırken, ustaların gönüllerinden damlayan dizeler, şiir severleri içsel bir yolculuğa çıkaracak

Tuna SAYLAĞ
tunasaylag@hotmail.com

İlk kez 1996 yılında Fransa'da düzenlenen etkinlik, zamanla geleneksel bir hale gelecek, güntümüzde Almanya, Avusturya, Belçika, İspanya, İngiltere, İsviçre, İtalya gibi Avrupa'nın belli başlı 26 ülkesinde kutlanmaktadır.

4 Eylül Pazar sabahı başlayacak olan faaliyette, gün boyunca birçok konser izleme fırsatı bulacak, tarih boyunca farklı zaman ve yerlerde yaşamış Yahudi cemaatlerinin bağrından çıkmış ezgilere tanıklık edeceğiz.

Günün ilk etkinliği, aynı zamanda ilk dinletisi 1886'dan beri hizmet veren

tarihi İtalyan Sinagogu'nda gerçekleştirilecek. Hazan Menahem Eskenazi yönetimindeki *Mafirim Korosu*'ndan Osmanlı musikişinin makam usul ve kuramlarına göre derlenmiş İbrani Tasavvuf İlahileri dinleyeceğiz. Ardından *Los Paşaros Sefaradis Grubu*'nun kurucularından İzzet Bana'nın oluşturduğu, yaşlan 8 ile 14 arası değişen kırk çocuktan oluşan *Estreyikas D'Estambol* Korosu'nun seslendirileceği Judeo İspanyol dilindeki halk şarkılarına kulak vereceğiz. Koroya İzi Eli, Emine Çolak ve Şima Artun eşlik edecekler. Mistik müzik meraklıları, Şef Cako Taragano önderliğindeki *Sefarad Sinagog İlahileri Korosu*'nun Türk müziğinin otantik sazlan eşliğinde sunacağı geleneksel sinagog ilahilerini kaçmamalı.

Öğlen saatlerinde yörede, etkinliğe hazırladıkları Sefarad yemekleri menüleriyle destek veren lokantalarda (Timarhane, Galata Evi, Karaköyüm, Venta Del Toro vs...) karnımızı doyurduktan sonra biraz da şiir diyelim.

Şiir severleri 80 yıllık Galatalı, 53 seneden beri sanatta iç içe yaşayan, uluslararası üne sahip ressam, şair, yazar Habib Gerez'in 1999 yılında satın alıp restore ettirdiği ve "Habib Gerez Sanat Evi" olarak adlandırdığı Galip Dede Caddesindeki, eski

Rum evine uğramayı ihmal etmeyiniz. Habib Gerez, Beki L. Bahar, Beki Bardavid, Yakup Almelek, Alper Almelek, Berta Brudo dinletiyeye varıldık ve eserleriyle renk katarken, Nisim Eskin, Avram Ventura, Roni Margulies, Estreya Seval Vali gibi şairler de misralarına orda olacaklar. Şiirler Mustafa Fehmi Gören tarafından seslendirilecek.

Öğleden sonra Schneidertempel Sanat Merkezi (Terziler Sinagogu), David Yanarocak, Gery Erdemanar, Sara Yanarocak ve Yusuf Altıntaş'tan oluşan, dört albüm sahibi, yaklaşık yirmi asırlık bir kültürün gelecek nesillere müzik yoluyla aktarılmasına ön ayak olan *Erensya Sefaradi Topluluğu*'nun açıkladığı Sefarad Müziği konserine sahne olacak.

Sanatçı Renan Koen'in piyanosu eşliğinde, İ.U. Devlet Konservatuarı öğretim üyesi, soprano Şebnem Ünal, kemençe sanatçısı Aşlı Eruzun Özel, tambur sanatçısı Özer Özel ve perküsyonda Mine Berkay'dan oluşan *Melodias Epicas Topluluğu* Yüksek Kaldırım'daki Aşkenaz Sinagogu'nda "La Boda Lirica" adlı, Yahudi düğün şarkılarından oluşan bir süit sunacak. Süit, Kopenhag'tan derlenmiş Ladino dilinde altı Sefarad düğün şarkısının birleştirilmesiyle oluş-

tu. Ve Koen, bu şarkılardan faydalanarak piyano, klasik kemençe ve soprano için ağıtlardan dans ritimlerine uzanan bir süit besteledi.

Ardından aynı mekan farklı bir dinletiyeye ev sahipliği yapacak. Bariton Yeşua Aroyo, sanatçı arkadaşları soprano Aytaç Kahyaoglu ve İTÜ-MİAM öğretim görevlisi, piyanist Jerfi Aji'den oluşan üçlü, *My Fair Lady-1956 (Frederick Loewe)*, *West Side Story (Leonard Bernstein)*, *Porgy and Bess (George Gershwin)* gibi Yahudi bestecilerin Broadway müzikallerinden seslendireceği ezgileri bizi büyüdü bir dünyaya götürecektir. Sanatçılara viyolenselde Suna Yüksel tenor, bas ve mezzosopranolardan oluşan altı kişilik bir grup eşlik edecek.

İrak kökenli, İsraili vurmali çalgılar sanatçısı Yinon Muallem, ud sanatçısı ve besteci Yurdal Tokcan, Balkan müziğinin tanınmış ismi, vokal Sumru Ağryürüyen, Fransız klarnet sanatçısı Laurent Clouet, gitar sanatçısı, besteci ve düzenlemeci Tanju Duru'dan oluş-

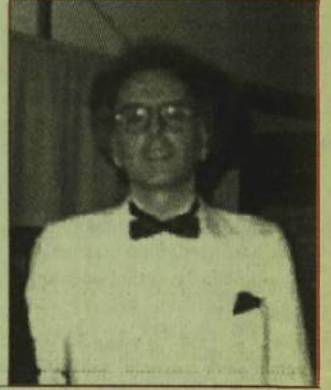
şan topluluk, 4 Eylül'deki konserde sunacakları "Klezmer for the Sultan" adlı proje için özel olarak bir araya geldiler. Proje adını, özellikle Ortadoğu savaşıyla geliştirdiği kendine özgü stili yanı sıra, besteci olarak da dikkati çeken Muallem'in yeni çıkan albümünden aldı. Grup bizleri diğer sanatçıların aksine açık havada, Galata Kulesi Meydanı'nda konuk edecek. Grup aynı akşam, Galata'daki Nardis Jazz Club'da sahne alacak.

Piyano tınlarını tercih edenlere farklı bir seçenek de piyanist ve İsk Üniwersitesi öğretim görevlisi Berna Sidi tarafından sunulacak. *Kol Nidrei ve Sefaradik Şarkılardan (Klasikten Folklor...)* oluşan bir repertuarını seslendirileceği resitalde Sidi'ye, Öykü Koçoğlu viyolasyyla, İzzet Bana yönetimindeki *Estreyikas d'Estambol Senyora Korosu* ise sesliyle katılacak.

Günün son açık hava konseri yine Galata Meydanı'nda yer alacak. Türk Yahudi Cemaati'nin en eski Sefarad müziği gruplarından, yurt içi ve dışında ülkemizi ve cemaatimizi defalarca başarıyla temsil eden, İzzet Bana ve Karen Gerson'dan oluşan Los Paşaros Sefaradis'in akşam üstü vereceği konsere Yarkin Group Ensemble ve İzi Eli eş-

lik edeceklerdir. Yahudi Kültürü Avrupa Günü'nde program tabii ki sadece müzik ve şiir dinletileriyle sınırlı değil. Fotoğraf, Sinema ve Tarih severler de bu etkinlik kapsamında aradıklarını fazlasıyla bulacaklardır.

Rıfat N. Bali ile Türkiye'de antisemit yayınlar üzerine

Türkiye'de antisemitizm yoktur söylemlerini her fırsatta örneklerle destekleyerek reddeden Rıfat Bali ile Türkiye'de antisemitizmi ve bunu körükleyen yayınları mercek altına aldık... Bali'ye göre Türkiye'deki bu yayınlarla baş etmenin uzun vadede hiçbir yolu yok

Aylin VARON

Umberto Eco, "Entelektüel kriz çözmez, kriz yaratır" diyor. Siz de "Türkiye'de antisemitizm yoktur" söylemlerine karşı çıkarak, Türkiye'de antisemitizmin varlığını hem ispatlamaya hem de açıkça ifade etmeye çalışarak bazı çevrelerde kriz yaratan bir kişiliğisiniz. Size göre antisemitizm Türkiye'de ne şekilde tezahür ediyor ve antisemit yayınların bunda rolü ne?

Türkiye'de antisemitizm yayınları ve beyanatlar şeklinde tezahür ediyor. Bu, 15 Kasım 2003'e kadar öyleydi. Daha doğrusu, Ağustos 2003'te gerçekleşen dışı Yasef Yahya cinayetine kadar öyleydi. O zamana kadar, bundan en çok tedirgin olan kesim yani Museviler, antisemit beyanatlara "Bunlar birer retoriktir, söylemdir. Bir şey olmaz" gözüyle bakıyordu. Ağustos ve Kasım 2003'te söylemlerin eylemlere dönüştüğünü görünce tedirgin oldular. Dolayısıyla, bugüne kadar sadece yayın ya da beyanat olarak görülen durum, eylem halinde de gerçekleşti. Antisemit yayınların payı bence çok fazla. Antisemit yayınlarından kastım sadece kitap ve dergilerdeki makaleler değil, basındaki yazılar da. Çünkü malum, bugün herkes gazete yazıları, televizyon ve radyoyla besleniyor. Bir on kusura sene önce, özel radyo-televizyon kanunu çıktıktan sonra muazzam bir patlama oldu. Dolayısıyla, yerel radyo, cemaat radyosu, mahalle radyosu gibi binbir çeşit iletişim kanalı oluştu. Dergilerde de muazzam bir patlama oldu. İslami kesimde de muazzam bir patlama oldu. Bizim görebildiğimiz 15-20 İslami dergi ise, bundan çok daha fazlası var. Bu sadece buzdüğünü görünün yüzü. Ve insanlar bunlarla besleniyor. Bunların içinde yer alan Yahudiler-İsrail-Siyonizm kavramlarının üçü de birbirine geçmiş durumda. Üç ayrı kavram olmalarına rağmen eşdeğer ve birbirinin yerine ikame edilir üç kavram olarak kullanılıyorlar. Tüm bu kavramlar hakkında yazılıp çizilenlere baktığımızda neredeyse %99, hatta %100 oranında olumsuz şeyler var. İnsanlar bunlarla beslenince, fikirleri de o şekilde oluşuyor. Bunun üstüne uluslararası konjonktürdeki gelişmeler de eklenince, doğal olarak durum daha kötü oluyor.

Bugüne kadar Türkiye'de antisemit yayın deyince insanların aklına genelde aşırı sağcı ve İslamcı kesimin ortaya çıkardığı yayınlar gelirdi. Bugün baktığımızda, sağ kesim kadar sol kesimde de antisemit yayın ve beyanatlardan yararlandığını görüyoruz. Türkiye'de görülen antisemit yayınları sağ ve sol açısından nasıl kategorize edebiliriz?

Doğru. Bugüne kadar geçerli kanaat, antisemit söylem-

lerin genelde aşırı sağda ve İslamcı kesimlerde ortaya çıktığı yönündeydi. Sol kesim, kendisi zaten antisemit olmadığını kabul ediyor. Ancak sol kesimde söylenenlere aşırı sağ ve İslamcı kesimde söylenenlere bakıldığında, birçok farklılık olmakla birlikte aslında birçok benzerlik ve ortaklığın da var olduğu görülüyor. Aşırı sağ ya da İslamcı kesimde görülen Siyon Önderleri Protokolleri, kan iftirası ve Hider'in Kavgam'ı gibi kitaplara solda rastlanmaz. O açıdan antisemit de-ğillerdir ve bu nedenle genel olarak antisemit olmadıklarını, hatta buna karşı olduklarını söylerler. Bu doğru ama solun kendi içindeki anti-empyrist, anti-milliyetçi, anti-devletçi tavrından dolayı Siyonizm ve İsrail ile bir problemi var. Bu problemden ötürü, söyledikleri aşırı sağ ve İslamcı kesimle de örtüşür. Kimi zaman aynı sağcı kesim gibi onlar da "İsrail Devleti yok olsun; bunu yıkmamız lazım" derler. Bu antisemit bir söylemdir. Ama bunu kendileri de samimi olarak kabul etmiyorlar çünkü bir kere "Antisemitizm nedir? Hangi söylem antisemit, hangisi değildir?" gibi konularda kim-
senin en ufak bir fikri yok. Fikir =sahibi olmak için de kim-
senin herhangi bir çabası dahi yok. Dolayısıyla, özellikle 11 Eylül'den, Irak Savaşı'ndan, İntifada'dan sonra, sol kesimin söyledikleri büyük bir ölçüde aşırı sağ ve İslamcı kesimin söylemleriyle aynı zeminde buluşuyor. Bu nedenle, büyük bir ölçüde antisemit söylemleri benimsemiş gözüküyor.

Tarihe baktığımız zaman, sizin de dediğiniz gibi Siyon Önderleri Protokolleri, kan iftirası gibi doğrudan antisemit olan bazı yayın ya da söylemler var. Bir yandan da anti-siyonizm veya İsrail karşıtlığı ile Yahudiler'i bağdaştırıp antisemit olan bir tarz var. Bunun dışında dikkatinizi çeken antisemit söylem çeşitleri var mı?

Bunun dışında yok. Zaten biri bilinen klasik antisemitizm, diğeri ise yeni antisemitizm. Yeni antisemitizm denilen olgu, İsrail'i gayrimişru bir devlet olarak ilan etmek; korsan bir devlet olduğunu söyleyerek yaşama hakkı olmadığını ileri sürmek. Bunu çoğu insan antisemit bir söylem olarak kabul etmiyor. Bunu İsrail ve Siyonizm karşıtlığı olarak kabul ediyor. Ama Birleşmiş Milletler'e imza atan bütün devletleri kanuni olarak kurulmuş devletler olarak kabul ederken İsrail Devleti'nin kanun dışı ilan eden bir söylem, İsrail Devleti ve Yahudiler'i (çünkü neticede bir Yahudi Devleti) dışlayan ve neticede antisemit olan bir söylemdir. Bu bir yerde, bir işyemine "Hristiyanları, Müslümanları, Budistleri alırs ama Yahudiler'i almayız" demeye benziyor.

Tam da bu hassas konu üzerine, Ümit Kıvanç ile bir polemikimiz oldu. Olayın kilit noktası Ümit Kıvanç'ın Birlikim Dergisi'nde kaleme aldığı şu sözlerdi: "Yahudi düşmanı olmadan İsrail Devleti ile mücadele edilebilir

mi? Veya İsrail karşıtlığı illa antisemit olmak mıdır?" Siz de bu sözlerin geçtiği yazıya bir kitapla cevap verdiniz. Okunmuş olanlar için durumu biraz açıklayalım mı?

O çok tuhaf bir polemik. Bir kere bu işin başlangıcı Ümit Kıvanç değil. Bu işin başlangıcı Temmuz 2004'te Radikal İki'de, Kanada'da yayınlanan bir dergiden Irak Savaşı ile ilgili bir makalenin tercüme edilerek yayınlanması. O makalenin içinde ara başlıklar vardı: Yahudi Wolfowitz, Siyonist Faith, Hristiyan-siyah Rice gibi. Ben o makalenin aslına bakmak istedim çünkü Kanada ya da Amerika'da yayınlanan makalelerde, kişilerle ilgili bu tarz ifadeler ancak faşist çevrelerde kullanılıyor. Baktığımda özgün makalede bu ifadelerin olmadığını, sadece özel isimlerin kullanıldığını gördüm. Radikal İki tercümede bu ifadeler ekleyip yazıyı bir nevi yerleştirip kendi okur kitlesinin meşrebine uygun bir hale getir-

di. Ben bu ifadelerin ilave edilmesine itiraz ettim ve o itiraz yazımı da Radikal İki'de yayınladım. Ama aynı zamanda Radikal İki tarihinde ilk kere, yazımın altında bir "Editörün notu" yayınladım. Notta son derece alaycı bir üslupla uzun uzun bir şeyler yazıldı ben aklımda kalanını söyleyeyim, o da şu idi: "Ara başlıklar biz ilave ettik ama tümü de yazıda kullanılan bilgilerden çıkarıldı... Yok eğer yazınızda antisemit olduğumuz iması varsa size yalnızca "insaf" diyeceğiz. Radikal İki seslerini duyuramayanlara da platform olma ilkesini benimsemiş bir ek."

Bu olay, dört ay sonra Birlikim'de Ümit Kıvanç'ın bana karşı çıkan bir yazısıyla gelişti. O yazısında, benim bahsini-

ettiğin sualler vardı. Ve onun ötesinde daha da vahim şeyler vardı. Alaycı tarafını boşveriyorum; önemli değil. Ama benim isim zikredilerek, "antisemitizm dedektörü", daha da önemlisi "İsrail devletinin vazifeli dedektörü" gibi bir suçlama var. Yani, beni İsrail Devleti'nin ajanı gibi resmediyor. Halbuki Radikal İki ile ilgili bütün tartışma basın ve çeviri ahlaki ile ilgiliydi. Bir gazeteci ya da bir çevirmenin bir yazıya kafasına göre sıfatlar eklememesi gerektiği ile ilgiliydi. Ümit Kıvanç'ın sorduğu suallerle ilgili değildi. Ben Ümit Kıvanç'a verdiğim cevapta yine basından başka örnekler verdim. Çünkü Ümit Kıvanç'ın sorduğu "Bu nedir? Bu kadar diktatorya olur mu? Biz İsrail hakkında tek kelime safdelemeyecek miyiz? Hemen bize antisemit yaftası mı yapıştıracağız?" idi. Halbuki benim Radikal İki'de yayınladığım yazının bu suallerle uzaktan yakından alakası yok. Benim Ümit Kıvanç'ın yazısına verdiğim cevap, yine basından alınmış bir sürü başka örnek ve dolayısıyla Radikal İki'nin münferit bir problem olmayıp, daha genel bir problem olduğu üzerineydi. O cevabı yazım Birlikim'de yayınlanmadı. Ben de konuya vakıf olmayan insanların bir kere okumakla meseleyi anlayabilecek bir hale gelmesi için konuyu Radikal İki yazısından itibaren ele alarak ve de yayınlanmayan cevabımı da dahil ederek bunu bir risale olarak yayınladım. Ben Ümit Kıvanç'ın sorularına cevap vermekle mükellef değilim. Bana niye soruyor ki? Bu tartışma sorduğu suallerden çıkmadı ki. Bu tartışma basın ahlaki ile ilgili bir tartışma ile başladı. Ama ben Yahudi bir Türk vatandaşı olduğum için soruların muhatabı oluyorum. Son derece yanlış bir şey. Tartışma o bağlamda olsa, tabii ki cevap vermem lazım ama tartışma o bağlamda değil. Şunu da ilave etmemde fayda var... Nisan 2005'te Radikal Genel Yayın Yönetmeni ile birlikte tesadüfen yurtdışında birkaç günlük bir seminerde birlikteydik. Kendisine de daha önceden bu risalemi postalamıştım. Alıp almadığını sordum. Bana verdiği cevap şuydu: "Aldım hatta Ekler Yayın Yönetmeni Tuğrul Eryılmaz'ın yanına da gidip ona risaleyi gösterdim ve galiba hata yaptık" dedim. O da "Doğru" dedi. Ben de bu cevap üzerine Radikal İki'nin bana bir özür borcu" karşılığını verdim. Tabii ki Radikal İki hiçbir zaman özür dilemedi. Dileyeceğini de beklemiyordum.

Ümit Kıvanç münferit bir vaka mı, yoksa genel olarak solda böyle bir eğilim gözlemliyor musunuz?

Ümit Kıvanç hem münferit bir vakadır, hem de değildir. Çünkü solda da önce dediğim gibi İsrail ve Siyonizm konusunda bir problem var. O problemden dolayı insanlar bu şekilde bazen aşırı noktalara kaçıyorlar.

Bu söyleşinin devamını, gazetemizle birlikte dağıtılan "Şalom Kitap Eki"nin beşinci sayfasında bulabilirsiniz. İ.